

# דברי הימים

## ליקוטי דברי תורה על פרשת השבוע

נלקח מספר "שערי חיים" על פרשיות השבוע של מורינו הרה"צ שליט"א

### זמני השבת

- 3:50 הדלקת הנרות:
- 4:05 מנחה וקבלת שבת:
- 9:45 פירות טיש:
- 6:16 עלות השחר:
- 7:28 הנץ החמה:
- 8:00 דף היומי:
- 9:00 שחרית:
- 9:36 - 9:00 סופ"ז ק"ש:
- 4:00 מנחה וסעודה ג':
- 5:00 מוצאי שב"ק:
- 5:18 מוצאי שב"ק ר"ת:
- 6:15 אבות ובנים:

### זיכוי הרבים

רכשו לכם זכות הפצת הגליון 'דברי חיים' להצלחה ולסיד"ש בכל העניינים או להנצחת קרוביכם.

kehilasdivreichaim@gmail.com

### נדבת

### הדפסת הגליון והפצתו

לעי"נ

האשה החשובה

והכבודה מרת יהודית

חנה מקסוול ע"ה בת

הר"ר שלמה וויט צ"ל

נלב"ע כ"ז ניסן

התשנ"ב

### הצילני נא מיד אחי

המפרשים הקשו: מדוע אומר יעקב: "הצילני נא מיד אחי מיד עשיו", והרי היה לו רק אח אחד, ואם כן אחרי שאמר "מיד אחי", שוב לא היה צריך להוסיף ולומר "מיד עשיו"? אך העניין יתבאר בהקדים את משלו של רבי משה סופר וזה תוכן המשל: השמש והרוח התערבו ביניהם מי משניהם יצליח להוריד את מעיל הפרווה מעל ההולך בדרך. הרוח נשבה והתקיפה במלוא עוצמתה אבל להוריד את הפרווה לא הצליחה. אדרבא, ההולך התכרבל עוד יותר באדרתו, והצמידה על גופו. לשווא כילתה הרוח את כוחה. אחר כך ניסתה השמש את מזלה. יצאה מנרתיקה ושלחה גלי חום לוחט על עוטה הפרוה. הלה טבל בזיעה, קימעה החל משתחרר מאדרתו, עד שהסירה כליל מעליו, והנמשל מובן, קרירות הגויים כלפי היהודים, מחזקת ומחשלת את נאמנות היהודים לתורתם ומורשתם, לעומת זאת החמימות של הגויים, היא זו שגורמת בסופו של דבר להסיר ולפרוק מעל היהודים את עול התורה הקדושה.

מעשה בגר"ש קפלן שנילווה אל הרב מבריסק צ"ל, בעלותו ארצה סיפר על אחת מחוויותיו באותה נסיעה. בהיותם באוניה בדרך מאודיסה לתורכיה היו עמם עוד בני תורה רבים. הם דאגו מראש שהאוכל שיוגש להם בדרך, יהא בהכשר כיהא לבני תורה. היחיד שלא הסכים לטעום מהאוכל שהוגש שם היה הרב מבריסק צ"ל. גם לבני ביתו ולידיו שיהיו בגיל הרך לא הרשה לאכול מהמזון שהיה באוניה.

יום אחד נישג רב החובל אל הרב, לברר מדוע הוא נמנע מלאכול. רב החובל שדיבר בשפה הרוסית נזקק למתורגמן שיעביר את דבריו אל הרב צ"ל, וכששמע באמצעות המתורגמן (שהיה הרב קפלן) שהרב חושש לטיב כשרות המזון, הציע שהרב ישלח שליח שירד לבטן האוניה ויציא מברכת הדגים אשר שם, דג חי ויבדוק אם הוא כשר. אחר כך יסור למחסן שעל יד המטבח ויקבל כלים חדשים שעדיין לא נושלו בהם, ובמו ידיו יקלף לעצמו תפוחי אדמה ושאר ירקות ויבשלם בעצמו בסירים חדשים. לאחר הרהור קל השיב הרב צ"ל: "שיהיה עבור הילדים". ובטרם שלח את הרב קפלן לבצע המשימה, אמר לו: "ראה, להדליק בעצמך את הגז כדי שלא ניכשל בבישולי עכו"ם, ואם הגוי בעצמו יבעיר את הכיירים, כבה אותם והדלק אתה את הגז".

יד הרב קפלן אל תוך בטן האוניה, ועשה את הכל כמצווה. כאשר ראה רב החובל שהוא מכבה את הגז ומדליק מחדש, שאלו: "למה אתה חושש, לבישולי עכו"ם? אני יהודי! כאשר חזר הרב קפלן וסיפר את הדבר לרב מבריסק, הגיב הרב בהתרגשות: "מה האם באמת הוא יהודי, באמת הוא יהודי?! ומיד הוסיף ואמר: "עכשיו נגולה אבן מלבי. מאז בא אלי רב החובל הייתי מוטרד מאד מהמחשבה מדוע הגוי הזה דואג כל כך לילדים שלי? עכשיו ששמעתי שהוא יהודי נחה דעתי".

המסקנה הנובעת מהסיפורים הנ"ל, שדווקא רדיפת הדת היא זו שחישלה את נאמנות היהודים לתורתם ולמורשתם, ואילו הסכנה הגדולה היתה דווקא ב"חסד לאומים" מדומה, העלול להמית עלינו את החטאת ופריקת עול מלכות שמים חס ושלום. כן העניין אצלנו מתרץ בעל "בית הלוי" שכאשר שמע יעקב שעשו בא לקראתו, הבין שעשיו יתנהג עמו באחד משני האופנים: או שילחם עמו במטרה להורגו, או שיתפייס עמו ויבקש שישבו יחדיו בשלום.

יעקב פחד משתי אפשרויות אלה גם יחד. ליהרג בודאי שלא רצה, אך גם טובתו ואהבתו של עשו לא היו רצויות לו. ולכן נאמר: "וירא יעקב מאד ויצר לו". "וירא" על הספק שמא יהרגנו עשיו, "ויצר לו" שמא מתקרב אליו כאח. מעתה מובנת גם כן הכפילות שבתפילתו: "הצילני נא מיד אחי מיד עשיו", יעקב מבקש מהקב"ה שיצילנו משתי ידיים אלו, מיד האח האוהבת כביכול וטומנת באמתחתה להעביר את ישראל מיהדותם, ומיד רשעתו ואכזריותו של עשו הרשע הרוצה להורגנו לבל ישאר שם ישראל עוד חס ושלום. ואפשר שלכך הקדים ואמר: "מיד אחי", ורק לאחר מכן אמר: "מיד עשיו", אף שלכאורה היה לו להקדים את שם אחיו ורק לאחר מיכן את יחוסו, כדי לרמוז לנו שהשמד הרוחני הוא ששמו נצחי, מה שאין כן השמד הגשמי.

מעשה בעשיר אחד, שהיה מרבה לנסוע לראות את פני הבעל שם טוב. ולאיש העשיר הזה היה בן יחיד, טוב ומוצלח. ביקש העשיר מהבעש"ט שבנו ישאה אצלו שלוש שנים, שבהן ילמד ממנו וממדותיו. בעבור זה שילם העשיר לבעש"ט כסף רב, ורק התנה את העניין בכך שבכל אותן שנים שבנו ישאה אצלו, ייקח הבעש"ט את הבן עמו לכל נסיעותיו.

בכל אותה תקופה לא נסע הבעש"ט לשום מקום, אך לקראת תום השנה השלישית ציווה הבעש"ט במוצאי שבת קודש להכין את מרכבתו למסע, ולקח עמו את הנער, כפי שהבטיח לאביו. לפני חצות הלילה הגיעו לפונדק וחנו שם, וביקשו מבעל הפונדק חדר מיוחד בעבור הבעש"ט. מכיוון שהמקום היה מרוחק מאוד ממקום שבתו של הבעש"ט, אותו בעל פונדק לא הכיר אותו ולא שמע עליו, ואף על פי כן נתן לבעש"ט חדר מיוחד, והנער ושאר המלווים הזמנו להתארח באולם הפונדק.

כשנכנסו לשם, התיישב הנער תחת השולחן בפונדק, והתחיל לשיר לעצמו חרש ניגון יפה. גוי אחד שדה באותו פונדק, התבונן בו נהיה הילד טוב בעיניו. הלך הגוי לבעל הפונדק וביקש ממנו להזמין את הנער לשיר כדי שהוא עצמו יוכל לרקוד לצלילי שירתו, ואמר שבעבור זה הוא מוכן לקנות יין לכל אורחי הפונדק. פנה בעל הפונדק לנער וביקש ממנו שישיר לשיר לאותו אורח, וכך הוא יוכל להרוויח ממכירת היין. ענה לו הנער: "אם יסכים הבעש"ט - אשיר". נענה הבעש"ט לבקשה, והנער נעמד על השולחן בפונדק והחל לשיר. פנה אליו הגוי ושאל אותו לשמו. השיב לו הנער ששמו מושקה. הגוי התחיל לרקוד, ואגב הריקוד קרא וצעק: "טה מושקה, אה יא איזואן!", כלומר: "אתה מושקה - אני איזואן!" וכפי שהבטיח לבעל הפונדק, הזמין יין לכל אורחי הפונדק. הנער הוסיף לשיר, וכעבור שעה או יותר ביקש הבעש"ט שיכינו את מרכבתם כדי שיוכלו לשוב הביתה, וכן עשו. ואותו נער שב לבית אביו.

חלפו השנים, הנער התחתן ונעשה סוחר גדול. באחת מנסיעותיו תקפו אותו גזלנים. כשביקשו להרוג אותו התחנן ראש הגזלנים על נפשו, והגזלנים הסכימו לקחת אותו למנהיגים כדי שיכריעו מה יהיה דינו. כשהובא לפניו, זיהה אותו רשע האזלנים מיד: "האם שמך הוא מושקה? שאל הטיב אותו נער "כן". ראש הגזלנים הוסיף ושאל: "האם אתה מזהה אותי?" השיב לו מושקה בשלילה. שאל ראש הגזלנים: "האם שכחת את אותו ערב בפונדק כשאתה שרת ואני רקדתי?" מיד נזכר מושקה וענה: "עכשיו אני נזכר, אתה רקדת וצעקת: 'אתה מושקה ואני איזואן'..." השיב לו ראש הגזלנים: "אם הצלחת להינצל ממוות ושכנעת את האנשים שלי שלא להרוג אותך, אלא להביא אותך אליי - נראה שאתה בחור מוצלח". וכיוון שהדבר היה טוב בעיניו מאוד, החזיר ראש הגזלנים לעלם את כספו שנשדד, ואף הוסיף עליו עוד כסף רב ומתנות. הוא קרא לאנשיו וציווה עליהם ללוות את מושקה לדרכו, והזהיר אותם שלא יפגעו ולו בשערה אחת משערות ראשו. אחר כך שב מושקה בשלום אל ביתו.

הצורק

נמצא שהיה כל השבועה בטל, וממילא יתבטל כל המכירה, לכן לא רצה יעקב שעשו ימות אלא שיחיה ויהיה המכירה חל הבכורה, וזה מה שפרש"י שהיה מתירא שמא יהרג אחרים.

**החמס סופר** זיאל הענין שלא יהרג אחרים באופן אחר, דהנה בפרשת ויצא מצינו שיעקב אמר ושבתו בשלום אל בית אבי וגו' והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים, ואמרו חז"ל בפרד"א פל"ה שהוא אבן שתייה יסוד בית המקדש, והנה הקב"ה אמר לדוד המלך [דה"י כ"ב ח'] דמים לרוב שפכת לא תבנה הבית לשמי, לכן אמר יעקב ושבתו בשלום בלי מלחמה אז יכול אני להשתתף בבנין ביהמ"ק והאבן הזאת יהיה בית א', לאפוקי אם יהיה מלחמה ואפילו אם ינצח ויהיה הכל ביושר מ"מ יפסיד זכות בניית ביהמ"ק, ולכן היה יעקב מתירא שמא יהרוג אחרים ואז לא יוכל לקיים הבטחתו להשתמש באבן הזאת.

### **וירא יעקב מאוד ונזי:**

יש לדייק מהו הלשון מאוד, היה די אם הפסוק אומר לנו שהיה מתירא, אלא דבאמת מצינו שיעקב היה לו הבטחה מהקב"ה והנה אנכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך, אבל היה מתירא מקיטרוג שהוא לא היה מקיים כיבוד אב ואם בשעה שהיה בחרן ובפרט שהם אמרו לו שיהיה שם רק ימים אחדים והוא נשאר יותר, ובאותו זמן היה עשו מקיים מצות כיבוד אב, לזה רמז הפסוק וירא יעקב "מאד" בגימטריא "כיבוד אב", שהיה מתירא מחמת מצוה זו, אמנם יעקב היה לו גם זכות מצות כיבוד אב, והגה"ק מהר"ד מצעלזא ז"ל מסביר שזה כונת רש"י בסו"פ תולדות עה"פ וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם אל לבן בן בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו, וכ' רש"י איני יודע מה מלמדינו, והסביר הוא זצ"ל שי"ל דכיון דכ' מקודם וישמע יעקב אל אביו ואמו דהיינו שהיה לו זכות כיבוד אב ואם, [ולפלא שהגימטריא של כבד את אביך ואת אמך הוא כמו הקל קול יעקב והדידים ידי עשו], והנה הס"ת של כי מלאכיו יצוה לך השם יוה"ך גימטריא אב, ויש בזה רמז להמלאכים ששלח.

ויש להוסיף שגם הציווי של רבקה עד אשר ישוב חמת אחיך היה בכל הציווי לילך בנחת עם עשו, ועי' צספ"ג נפלאות יעקב איך הפסוקים בגימטריא ממש הפסוקים של כיבוד או"א ביתרו ובואחתנן.

### **כי במקלי עברתי את הירדן הזה:**

יש להבין למה הזכיר יעקב העובדא שעבר הירדן במקלו [דהיינו שהירדן בקע בשבילו בעת עברו את הירדן], דמבואר בריש חולין שר' פנחס בן יאיר הלך לדבר מצוה ורצה שנהר גינאי יבקע בשבילו אמרו לו הנהר גם אני עושה ציווי ה' להיות זוחל כנהר, אמרו לו ר' פנחס אבל אני בעל בחירה והנני גדול במדרגה ממך ולכן חייב אתה לבקוע ממנו, והנה יעקב כשהלך מבית אביו היה זה על פי מצות כיבוד אב שציוה לו לילך לחרן לחפש זיווגו, וא"כ היה לו מעלה יתירה על הירדן שהוא בעל בחירה העושה מצות כיבוד אב, אבל באמת טענה זו אינו נכון דיעקב לא היה לו ברירה שהלא היה בורח מפני עשו ובעל כרחו הוצרך לברוח מביתו, ושוב אינו בעל בחירה ולמה זכה לבקוע הירדן אם עשיית המצוה לילך לחרן היה בעל כרחו, וצריכים לומר שכשהיה בורח מחרן לא היה מתירא כלל מפני עשו שהיה בוטח בה', וכל הליכתו היה אך ורק משום מצות כיבוד אב, ושפיר בקע הירדן בשבילו כיון שהיה בעל בחירה על המצוה שעשה דהיינו מרצונו ולא בע"כ, וזה מה שאמר כאן שלא הבין למה עכשיו הוא מתירא מפני עשו ובעת ברחו מבית אביו לא היה מתירא, והראיה כי במקלי עברתי את הירדן שהיה הירדן בוקע בשבילו כיון שהיה הולך רק משום המצוה והיה בעל בחירה כנ"ל, ועל זה אמר וירא יעקב מאוד ויצר לו שהיה מיצר לו למה הוא מתירא.

### **הצילני נא מיד אוחי מיד עשוי:**

הגרעק"א מפרש את המשנה [ברכות ה'] אפילו המלך שואל בשלמו - באמצע התפילה - לא ישיבנו, אפילו נחש כרוך

הקדמה להמאורעות שבפרשה זו: כשנולד יוסף הוגד ליעקב בנבואה לחזור לבית אביו ואמו [ב"ב דף קכ"ג: ושם מבואר שראה שאין זרעו של עשו נמסר אלא ביד זרעו של יוסף שנאמר והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש], וי"א שרבקה שלחה את מניקתה דבורה להגיד לו שיחזור [ספר היצר], אמנם יעקב חשש שמא עשו עדיין בכעס עליו, ועוד שרבקה אמרה בפירוש ליעקב שישב בבית לבן "עד אשר תשוב חמת אחיך" לכן היה רוצה לפייסו שלא יהיה בכעס עליו על שלקח הברכות.

### **וישלח יעקב מלאכיו:**

פרש"י מלאכים ממש, ויש לדקדק האם יש מלאכים שאינם ממש, ותי' הרה"ק מו"ה מאיר מפרעמיסלאן ז"ל שיש שני סוגי מלאכים יש מלאכים שנבראו בששת ימי בראשית והם עומדים ומשמשים את קונם תמיד ויש מלאכים שנבראים על ידי המצות והמעשים טובים של האדם, והנה המלאכים הראשונים תפקידם לשמש את הבורא ית"ש, אבל המלאכים שנבראו ע"י המצות תפקידם לשמור על האדם, וכמאמר חז"ל העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט א', וכל מצוה שאדם עושה המצוה שומר ומגין עליו, וזה מרמז רש"י בכתבו מלאכים "ממש" ממש ר"ת מלאכים ממצות שעשה, [וכ"ז שיטת רש"י אבל האבן עזרא והרלב"ג כתבו שלא כדבריו וכן משמע בתרגום אונקלוס שפי' אזגדין ולא מלאכיא שהיו שלוחים אנשים, ובע"ז יוסף על המדרש רבה הביא שבתחילה רצה יעקב לשלוח אנשים אבל היו יראים ללכת לכן הוצרך לשלוח מלאכים ללוותם, נמצא ששני הפשטים אמת.]

### **ויהי לו שור וזמור:**

פרש"י דרך אנשים לומר על שוורים הרבה שור, ורמזי צסס הצעלי מוסר לפרש כי מצינו להלך בפרשה שיעקב אמר יש לי כל, ועשו אמר יש לי רב, כי יעקב כל מה שנתנו לו מן השמים היה שבע רצון ולכן אמר כל מה שיש לי זה מה שאני צריך, משא"כ עשו הרשע אמר יש לי רב, אבל אין זה מספיק ואני רוצה הרבה יותר, וזה מה שאמר יעקב ויהי לי שור שהיה לו הרבה שוורים כפרש"י אבל הכל היה כמו שור א' אצלו כי היה שבע רצון בין אם יש לו שור א' או הרבה שוורים.

צמלק איתא שור זה יוסף שנאמר בכור שורו הדר לו, חמור זה יששכר דכתיב יששכר חמור גרם, להורות שאצל יהודי הנכסים והגשמיות אינו העיקר אלא מה שיש לו בנים יר"ש ועוסקים בתורה

### **כי במקלי עברתי את הירדן:**

צספ"ג פענח רזא [המחבר היה א' מגדולי הראשונים הובא כמה פעמים בתוס' ה"ה רצינו יחמך צן יהולא הלוי] שהקשה אם הכל נלקח מיעקב ולא נשאר רק המקל, הלא בפרשת ויצא כ' שיעקב לקח שמן ויצק אותה על ראש האבן שעשה למצבה, מאיפה מצא שמן ליצוק, וכתב צסס המלך כי המקל היתה חלולה ומלאו יעקב בשמן כדי שיהיה לו תמיד שמן להאיר לו בשעת הלימוד, ובזכות השמן שסייע לו ללמוד, עזר ליעקב שיעבור את הירדן, מק"ל ר"ת מעולם קוינו לך, דהיינו התורה שנברא קודם בריאת העולם קרע את הירדן.

### **וירא יעקב מאוד ויצר לו:**

פרש"י שהיה מתירא שמא יהרג הוא ושמא אחרים, וקשה מה איכפת לו אם יהרג אחרים דהיינו עשו וחברתו, הלא באבוד רשעים רינה ואנו מתפללים על זה תמיד וכל הרשעה כעשן תכלה, וי"ל שיעקב היה מתירא מלהרוג עשו כי יעקב קנה הבכורה ממנו אף שהיו דבר שלא בא לעולם דהא יצחק היה חי, מ"מ קי"ל להלכה שע"י שבועה אפשר לקנות אפילו דבר שלא בא לעולם, [עי' תוס' ריש פרק אעפ"י דנעשה שיעבוד הגוף ואכמ"ל בזה], נמצא שכל קיום מכירת הבכורה היתה רק מחמת השבועה שעשה עשו ליעקב, אמנם כל זה מועיל אם עשו חי, אבל אם היה עשו מת קי"ל דאין אדם מוריש שבועה לבניו,

על עקבו לא יפסיק, דהיינו יש מלך השואל בשלום היהודים ורוצה לקרבם ולהשפיע עליהם חוקות העכו"ם ויש מלך רע כנחש המכביד בגירות קשות על בני ישראל, ומשניהם יש להיזהר ולא להפסיק מלהתפלל להקב"ה לא יארע נזק לבני ישראל בין ברוחניות בין בגשמיות, וזה הביאור הצילנו נא מיד אחי אפילו אם יהיה עמי כאח גם זה אינו טוב להיות אח עם הגוי, ומיד עשו הרשע הרוצה לעשות רע, שניהם סכנה כאחד.

**הגה"ק בעל התניא ז"ל אמר פעם להרבי ר' צרוך ממעוזו ז"ל לאחור מעשה שהיה לו איזה חילוקי דיעות ושלחו שלוחים לעשות שלום ולא הועילו כלום ולאחר איזה זמן נפגשו שני הצדיקים ביחד ועשו שלום ביניהם, שמצינו שיעקב שלח מלאכים לפייס את עשו ולא הועילו וחזרו לומר לו שהולך לקראתו וארבע מאות איש עמו, אבל לבסוף כשיעקב בעצמו פגש עם עשו כתיב וישקוהו והיה שלום ביניהם, מכאן ראינו שכשצריכים לעשות שלום בין איש לחבירו אינו מועיל שלוחים ואפילו מלאכים ממש, אלא צריכים לילך בעצמו ואז כשנפגשים פנים אל פנים יש סיכויים שיהיה שלום אמיתי ביניהם.**

### כ"י ירא אנכי אותה

למה לא כ"י כי יראתו, ולמה האריך בלשונו, יש מפרשים שהיה מתירא ממה שאמר "אנכי עשו בכורך".

יש כמה טעמים למה שלח השלוחים, י"א שאחר שלכן הלך לדרכו שלח שלוחים לעשו כדי להודיעו מה שקרה בינו לבין יעקב שברח מאתו וגנב הע"ז שלו, גם הגיד לו באיזה מקום יעקב נמצא כדי שעשו יוכל לבוא ללחום עמו, ואיתא בספר הישר שאותן שלוחים שלכן שלח לעשו הלכו אח"כ לרבקה וסיפרו לה שיעקב מגיע ועשו הולך לקראתו, כדי לגרום לה צער מזה, ושלחה רבקה ע"ב שלוחים ליעקב לספר לו שעשו הולך לקראתו והיה מוכן ומזומן לפייסו וליתן לו מתנות ולכבדו, ועי"ז יסיר חרון אפו, בזה"ק מוסיף שיעקב רצה לפייסו בחיי אביו יצחק כי ידע שבחיי יצחק יקבל הפיוס יותר, כי עשו אמר יקרבו ימי אבל אבי ואהרנה את יעקב אחי, המצ"ן כתב שיעקב היה צריך לנסוע מחרן לבאר שבע דרך הירדן שהוא קרוב להר שעיר מקום מושבו של עשו, ולא רצה לעבור דרך עשו בלי להודיעו שלא יהיה לעשו אח"כ טענות שעבר דרך מקומו בלי ידיעתו, לכן שלח לו השלוחים.

מה שלא רצה המלאך שיקרא יעקב, והקב"ה קראו יעקב, י"ל כי שמות יעקב מורה על כוחו בהתנגדותו ליצה"ר, שבכל יום עומד על האדם וצריך להילחם עמו כמזלזל צוה"ל שער יחוד המעשה פ"ה שהוא השונא הכי גדול להאדם, וחז"ל המשילו לזבוב שא"א להיפטר ממנו, ויש שני מלחמות במידות ודיעות, עשו הוא במידות כמבואר בגמ' ב"ב ט"ז: שבא על נערה המאוסה והרג את הנפש, ולכן בדיעות הבנות בנותי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר אתה רואה לי הוא, ענין כוחי ועוצם ידי, ויעקב לחם עם עשו בשם יעקב ועם לבן בשם ישראל, לי ראש ענין האמונה, ועשו הסכים שיהיה לו נצחון בענין האמונה, אבל לא בדיעות, כמשי"כ בפרשת בראשית בשם הכלי יקר עה"פ הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב, והקב"ה אמר לו שמך יעקב, שהמלחמה בעניני המידות נשאר, ואופן המלחמה הוא ע"י ויעקבני כמאמר חז"ל לעולם יהא אדם ערום ביראה, וזה חכמת התורה להקדים היצה"ר ליצה"ר, וכמו שמצינו בהלכות דיינים שהרושם הראשון הוא העיקר, כמו כן צריך להיות בכוחו של תורה, שהרושם הראשון יהיה בתורה, [עי' צמד"ר ותשא אשת אדוניו וגו' ענין מה שאמר יוסף לי נאה וגיבור, שאין לחשוב שאין מלחמת היצר.

### ויותר יעקב לבדו:

עי' חולין צ"א צדיקים ממונם חביב עליהם יותר מגופם וכ"כ למה מפני שאין פושטין ידיהן בגזל, עי' ליקוטי תורה מהאריז"ל חשיבות ממון צדיק שהכל בהשגחה פרטיות [בסימן רכ"ג מבואר ענין אמירת שהחיינו כשקונה בגד או חפץ חשוב, ענין שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה מורה על גודל ההשגחה על החפץ] ולכן כיון שהוצרכו לממונם סימן ששייך להם וכן רצון הבורא ית"ש וממילא לא הסתכלו על גופם לגבי ספק היזק גופם, וגזל הכונה לגזול הקב"ה לאכול בלא ברכה. עי' משך חכמה פרשת ואתחנן על בכל מאודיך מש"כ בזה.

### ויאבק איש עמו:

ופרש"י חז"ל שהיה שרו של עשו, ולהלן בפרשת וישב כתיב ביוסף כשהלך לבקש את אחיו, וימצאוהו איש פרש"י זה גבריאל, וקשה שכאן אומרים סתם איש זה שרו של עשו ושם אומרים סתם איש זה המלאך גבריאל, ופי' הגה"ק בעל הדברי חיים מלאנו ז"ל שאצל יעקב כתיב שביקש ברכה מן המלאך השיב לו המלאך שלחני כי עלה השחר ופרש"י שהיה צריך לומר שירה ולא היה לו פנאי לברך, מי שאינו יכול לעשות טובה לחבירו ואפילו לברכו סימן שזהו שרו של עשו, אבל אצל יוסף כתיב וימצאוהו איש והנה תועה בשדה וישאלהו האיש לאמור מה תבקש, מי שרוצה לעשות טובה לחבירו ולעזור אותו סימן שהוא מלאך קדוש.

### ויגזל בכף יריבו:

השטן רוצה רק נגיעה ועי"ז יכול לעשות תקיעה גמורה, יש ליהדר אפילו במשהו שייכות להשטן.

### כ"י שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל:

שמעתי מגדול אחד שפעם דיברו עליו מתנגדיו דברים חריפים מאוד וגם עשו מעשי אלימות כנגדו, אמר מצינו בתורה שיעקב נקרא ישראל משום שנצח המלאך, וקשה איזה נצחון הוא זה שיעקב נשאר אחר המאבק צולע על ירכו, אלא הביאור שהמלאך בודאי נאבק עם יעקב ויכוח רעיוני יעקב היה מצד הקדושה והמלאך שרו של עשו מצד הטומאה, וא"כ למה פגע המלאך בכף ירכו, כשיש ויכוח אין משתמשים בידיים, אלא סימן הוא שהמלאך לא היה יכול לנצח את יעקב בויכוחים כי יעקב היה יותר גדול ממנו בזה, לכן השתמש באלימות לפגוע בגופו של יעקב, אמנם סימן הוא שיעקב נצח בהויכוח וזהו העיקר, כמו כן לפעמים יש ויכוחים בין שני אנשים, אבל אם משתמשים במעשי אלימות סימן הוא שנצחנו בהויכוח ורק משום שאין ברירה אחרת עושים פגיעות, וזה מוסר השכל בכמה ענינים בהתנהגות בני אדם.

### כ"י שרית וגו':

ותוכל ופרש"י עשיו ולכן אף שלא ניצח לגמרי כי אדום נשאר ובלעם בן בנו של לבן עדיין נשאר, מ"מ ותוכל שלא נעשה מושפע מהם, ולא נתעצב כלל, וזה מה שאמר יעקב יש לי כל, דהיינו היכולת להתגבר על כל המינועים לעבודת השי"ת, וי"ל דמשום כך היה עמו השמן שלאח"כ נעשה מזה נס של מנורה כמזלזל צפענה רזא ונצ"ך עה"ת ונצלה"ק, כי בכח ה"ותוכל" של יעקב זכו החשמונאים שגם הם יכלו את אויביהם.

### ויאמר למה זה תשאל לשמי:

כמשך חכמה כתב בזה דבר חידוש, שהטעם שביקש שמו כיון שרצה לברכו וכשמבקשים ברכה צריכים להזכיר שם האדם, כמבואר בירושלמי, ואף שבברכות דף ל"ד. מבואר שהמבקש על חבירו והוא שם אינו צריך להזכיר שמו, עי' מג"א ר"ס קי"ט, היינו

לע"נ

הרה"ח ר' דוד אליהו בן הרה"ח ר' יוסף חיים גרינוואלד זצ"ל



לע"נ

הרה"ח ר' בנימין גייטש בן הרה"ח ר' ישראל חזנוביץ זצ"ל

דוקא כשחבירו בצער וכיון שהוא רואה בצער ממש ומשתתף עמו יכול להתפלל בלא ידיעת השם, אבל כשנותנים ברכה, צריכים לדעת השם כדי שיחול הברכה בשלימות.

כששמע יעקב שעשו בא לקראתו לאחר כל ההשתדלות היה מתירא שמא יזק הוא או שמא יזיק את עשו ועי"ז יגרום צער ליצחק אביו [לרא"ס], ואף שהובטח לו הקב"ה בשעת חלום הסולם מ"מ היה מתירא שמא יגרום החטא, או כוחו של עשו בכיבוד אב, או כוחו של עשו בישוב ארץ ישראל, והתפלל לה' והמתין לתשובה מן השמים שיגידו לו מה לעשות, אמנם לא קיבל תשובה משום שהקב"ה רצה שהוא יעשה השתדלותו כפי הבנתו [אלש"ך ור"ת], ומעשה אבות סימן לבנים שאפילו אם אין נענים מיד בתפילה אין להתייאש ויש לעשות השתדלות ולבטוח בה' והקב"ה עוזר תמיד.

לאחר ששלח המתנות קם יעקב באמצע הלילה ויקח את משפחתו ויעבר אותם דרך מעבר יבק ואחר שהעביר הכל חזר לעבר השני ליקח פכים קטנים ששכח שם, כי אצל צדיקים ממונם הביב עליהם שבא להם ע"י מו"מ באמונה, י"א שהפך היה אותה פך שמשח המזבח בבית אל, וממנו השתמש אליהו הנביא בו לאשה הצרפתי ואלישע באשת עובדי' ואשר החשמונאים מצאו אותו בנס חנוכה [ש"ך על התורה ושל"ה].

כשפגש יעקב את עשו כתיב וישתחו ארצה שבע פעמים, איתא צממ"ק על מגילת אסתר שבשעה שמרדכי לא כרע ולא השתחוה להמן, אמרו בני ישראל הלא יעקב אבינו השתחוה לעשו, השיב מרדכי אני נכד של בנימין "איש ימיני", ואף שיעקב וכל השבטים השתחוה לעשו אבל בנימין עדיין לא נולד ולכן אנחנו אין משתחוים לעשו.

במגלה עמוקות ופסקת ואתחנן אופן ק"צ] מנאכר דבר נפלא: בקידושין כ"ט: איתא דבבית מדרשו של אביי היה שורה בה מזיק שאפילו אם נכנסו ב' אנשים לביהמ"ד ביום ניזוקו, פעם אחת הגיע רב אחא בר יעקב לבית מדרשו של אביי, כשנכנס לביהמ"ד ראה את המזיק בצורת נחש עם ז' ראשים, התחיל רב אחא להתפלל, וכרע ז' השתחויות, אחרי כל השתחויה נפל ראש א' של הנחש עד שכולו נהרג עיי"ש בגמ'.

והסצ' המג"ע שקליפת עשו הן ז' כוחות של טומאה, וכמבואר בסוכה נ"ב: שבעה שמות יש לו ליצה"ר רמז לז' כוחות של טומאה, ולכן כשבאו לכבוש את יריחו עשו ז' הקפות סביב להחומה להכניע ז' כוחות של טומאה, וזהו סוד ההקפות של הושענא רבה להכניע את השבעים שרים ע"י השבעה הקפות, וכן הוצרך יעקב להשתחוות ז' פעמים לפני הקב"ה, כמש"כ והוא עבר לפניו וישתחוו ארצה שבע פעמים "עד גשתו עד אחיו" דהיינו קודם שהגיע לעשו השתחוה לה' כדי להכניע את עשו, וכן עשה רב אחא "בר יעקב" דהיינו בכוחו של יעקב אבינו הכניע את הקליפה.

זהו מה שאמר עשו ליעקב יש לי רב אחי יהי לך אשר לך, פי' המג"ע שעשו הודה ליעקב "יש לי רב אחי" שהוא ג"כ כמותך שיכניע את הקליפה, וכן מרומז רב אחא בר יעקב בגימטריא 596 וכן "יש לי רב אחי יהי".

ולכן בתפילתנו אנו כורעים ז' פעמים, בברכו, בתחילת שמונ"ע, במגן אברהם, במזדים, בהטוב שמך, בעושה שלום, ובנפילת אפים, כדי לבטל את הכוחות הטומאה.

### וישקוהו:

על תיבת "וישקוהו" נקוד, ורש"י מסביר שאף שעשו שונא ליעקב אבל בפעם הזאת ריחם על יעקב, אבל הביא בשם המדרש עוד שיטה שבאמת עשו רצה לנשוך את צוארי יעקב ולהזיק אותו ונעשה נס ונתהפך צואר יעקב להיות חזק כאבן, והסופר צממ"ק [לא הובא ברש"י] ששניהם בכו יעקב בכה מפני היסורים שצוארו נעשה כאבן, ועשו בכה על ששיניו נפלו כי נשך האבן בחזקה.

מספר הבהמות שנתן יעקב לעשו מנאכר צלוהמ"ק הם בגימ' שיער [תק"פ] [אם לוקחים בחשבון שהגמלים היו ששים כמבואר ברש"י].

לאחר הפגישה עם עשו כתיב ויבן לו בית ולמקנה עשה סוכות, כתב צממ"ק נחל קדומים שצדיק ועובד ה' אף שיש לו עולם הזה מ"מ כל מגמתו ודעתו הוא לבנות לו בית עולמים בעולם הבא, כמש"כ צדק לפניו יהלך, וזהו הפשט ויבן לו בית לעוה"ב אבל למקנהו דהיינו קנינו ורכושו בעולם הזה עשה סוכות דירת ארעי, כי ידע שהעיקר להכין לעוה"ב, התקן עצמך בפרוודור כי שתיכנס לפלטרין.

### ויבא יעקב שלם:

כתב צממ"ק יסב"ק שלם ר"ת שם לשון מלבוש, אעפ"י שהיה אצל לבן וגם הוצרך השתדלות אצל עשו מעולם לא שינה הדרך היהודי בענינים הנזכרים, ומעשה אבות סימן לבנים כמבואר במשך חכמה שבמצרים אף שהיו ערום ועריה במצות מ"מ כיון ששמרו על ג' דברים הללו נשארו יהודים, אבל בימי עזרא כתיב שויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם אף שהיו מקיימו המצות אבל אם אין מקיימים הגדרים אזי יש פירצות ומשום כך התחתנו הרבה מהם עם גוים.

יעקב רצה שעשו יודה לו על הברכות וימחול לו על סרחונו, הכונה שבמצב של ירידה יעקב ולא ישראל מלשון עקב השטן לא יפריע את העבודה להתעלות, הסרחון רמז לשני עורות גדיים שאין לך ריח רע מזה ענין החלבנה הבטל בתוך הקטורת עי' מג"ע שם, וזה ענין שנכנס עמו ריח ג"ע הנקודה הפנימית שבא"א מישראל להתחזק, חת"ס כ' יעקוב ישראל בגימ' קרע שטן, כי שבע יפול צדיק וקם, וזה ענין השם בנימין אע"פ שרחל קראו בן אוני לשון צער מ"מ יעקב ראה במצב של ירידה ענין ימין ידידי ה' השייך להנימין.

בהושענא רבה אומרים למען גבור הנאבק עם שר אש, לא מצינו באופן כללי במדרשי חז"ל שיעקב נקרא גבור, עי' במדרש עה"פ גבור בארץ יהיה זרעו, [לכן צממ"ק ר' שצנ"י איתא למען גביר הנאבק], אמנם איזהו גיבור הכובש את יצרו, בפרקי דר"א פל"ז איתא שהמלאך קראו ישראל כשמו של המלאך עיי"ש וגם אמר שירה בארץ כמש"כ מנאכר הארץ זמירות שמענו, נמצא שיש מלאך המסייע לאדם להתגבר על יצרו, כנאבק לו שר בלול מאש וממים, יצה"ר של אש ושל מים להתגבר עליהם לכן הבטחתו היות עמו באש ובמים, עי' במאור עינים במאמרים על יומא עה"פ ותמנע היתה פילגש שהיא כנגד שמע ישראל, ובשניהם יש כ"ה אותיות, וכמבואר ברמב"ם פרק חלק שיש מניעות בעבודת השי"ת וכן אליפז שלמד תורה אצל יצחק היה לו מניעות ולא התגבר עליהם וכוחו של ישראל לתגבר עליהם [ותמנע ה' חטאות מתות מניעות להביא קרבן] חנוכה"ה כ"ה אותיות קריאת שמע, שבעת המלחמה של בית החשמונאים כנגד היוונים השתמשו בכח זו של שמע ישראל להתגבר על המניעות.

### לע"נ

הרה"ח ר' פינחס בן הרה"ח ר' בנימין ביינוש וזנב"ל

אשר הלך לעולמו לאחר שהזכרן ביסורים קשים וקבלם באהבה בשב"ק פ' שמיני לסדר 'נקרובי אקדש' - בו ניסן תשע"ז

